

Urbánna slušnosť • Bezpečnosť verejných priestorov • Zákony a slušnosť
Etika v územnom plánovaní • Ingrid Konrád • Hokejová Bratislava

Obr. 1 Bezbariérový navrhnuté a zrealizované mólo na rybárčenie, Švédsko

Bariéry alebo limity v zmýšľaní ľudí?

Ivan Páleník, foto: autor

Keby som medzi ľuďmi spravil anketu s jedinou otázkou – čo pre nich znamená pohyb bez limitu –, dostal by som rôzne odpovede. Študent by nezaváhal a odpovedal, že by to bolo vycestovať do vzdialených krajín za dobrodružstvom a poznaním, hoci len s centom vo vrecku. Šofér autobusu, ktorý je vášnivým fanúšikom automobilových pretekov, by sa chcel previezť veľkou rýchlosťou v niektorom z popredných monopostov. Inú odpoveď vám dá rádová sestra, inú spisovateľ, parašutista, potápač, hudobník, zubár... Každý máme sny o prekonateľnosti svojich bariér a limitov. Či už sú limity pomyselné alebo fyzické, je veľakrát len na nás, či sa tieto sny splnia a stanú reálnymi. Pre nás hendikepovaných sa však sny svorne končia, či chceme alebo nie, pred prvým schodom.

Ako aktívny vodič si uvedomujem svoj hendikep jedine vtedy, keď narazím na ľudskú netoleranciu, architektonickú ignoranciu a zľadovatený chodník. V poslednom prípade by možno pomohlo globálne oteplenie, v prvých dvoch – oteplenie vo vzťahoch medzi ľuďmi. A práve tu sa ukazuje slušnosť spoločnosti, v ktorej žijeme. Žiaľ, musím konštatovať, že v porovnaní so zahraničím sme stále tými nevychovanými ignorantmi a nielenže zatvárame oči pred problémami iných, ale vlastne aj pred sebou. Skôr či neskôr nás totiž táto pasivita všetkých dobehne. Ak nehovorím o tých, čo môžu utpieť úraz s následkami, i tak sa raz mnohí staneme bezvládnymi starcami a tým pádom väzňami vlastných bariér. Nerozumiem, prečo si tento fakt, ak už nie kvôli nám hendikepovaným, tak aspoň kvôli vlastnému prospechu neuvedomujú tí, ktorí to môžu ovplyvniť.

Je to o ľuďoch

Ak sa niekto chce na verejnosti čo najviditeľnejšie odprezentovať v tom, aký je ignorant voči ostatným ľuďom, azda sa to ani nedá lepšie, ako si neoprávnene zaparkovať auto na mieste vyhradenom pre imobilných. Je asi zbytočné vysvetľovať, prečo a na čo takéto miesta slúžia, a málokto si vie asi reálne predstaviť, akú dôležitosť v živote pre postihnutého majú. U nás na Slovensku je taký folklór, že určitá skupina ľudí sa priam predbieha v tom, ako sa takto zviditeľniť. Je, žiaľ, veľmi smutné, že sa tak deje na úkor najslabších jedincov

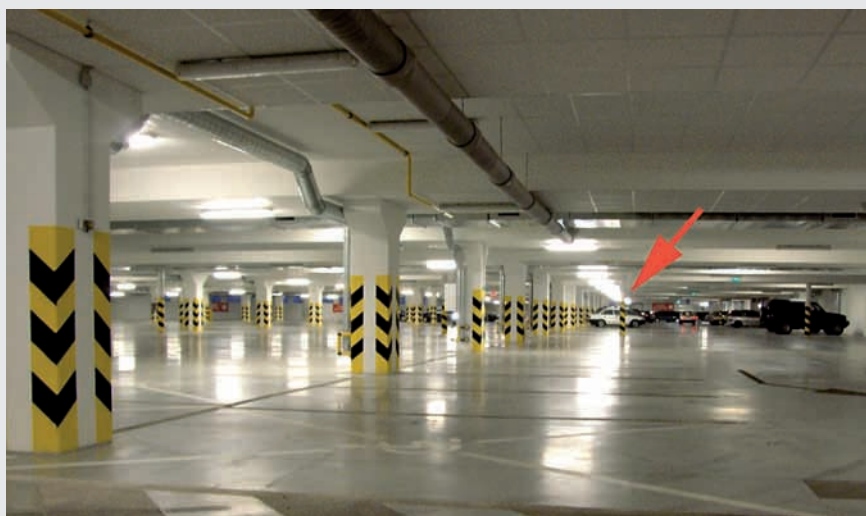

Obr. 2 Svojoľadne prefarbené miesto, pôvodne vyhradené pre hendikepovaných

v spoločnosti. Nás vodičov uráža nielen ten, kto takto parkuje, ale aj nezaujem kompetentných niečo také riešiť. V osobitom vysvetlení niektorých majiteľov objektov je toto miesto zas priestorom, kde sa najlepšie vynímajú ich top produkty, reklamné stánky, parkovanie pre manažment, bezpečnostnú službu a spolupracujúcich taxikárov. Sneh odhrnutý výhradne na tieto miesta či vrátnik za rampou so „špeciálnymi pokynmi“ sú bežnou praxou. Je tiež bežné, že po kolaudácii objektu tieto miesta miznú, odstraňujú sa cez noc dopravné značky a prefarbuje sa vodorovné značenie kvôli inému budúcemu

účelu a osobným záujmom. Kontrola či nebodaj sankcie? Evidentne žiadne (obr. 2).

V urbanistickom poňatí problému vyhradených miest je to umiestňovanie parkovacích boxov až kdesi ďaleko od vchodu (obr. 3) a niekedy sa mi zdá, že naschvál čo najďalej, aby nezaberali tie lukratívne, či ich nesprávne a nelogické nadimenzovanie. Stáva sa, že keď zaparkujete, nedokážete si pre stĺpy vybrať invalidný vozík, pre šírku miesta dokonca ani otvorí dvere na aute. Z parkoviska do objektu napr. vedie schod, čím vlastne toto parkovisko prestáva mať zmysel... Ani paragrafy

Obr. 3 Parkovacie miesta vyhradené pre hendikepovaných sú na Slovensku často veľmi ďaleko od vchodu do budovy (šípka naznačuje, kde je vchod).

Obr. 4 Dizajn vlaku v Anglicku myslí na všetkých cestujúcich

Obr. 5 Lodný taxík vo Švédsku umožňujúci bezbariérový nástup na loď a výstup z nej

Obr. 6 Karavan dlhodobo odstavený na parkovacom mieste pre hendikepovaných

preto nie sú všetko. Raz mi jeden priateľ povedal: „Bol som v štáte, kde neoprávnené zaparkovať na vyhradenom mieste je azda väčšou neslušnosťou ako púšťať hlasné vetry pri slávnostnom obede.“ Nevieť si vôbec predstaviť, že dozrieme na takú úroveň, aby toto bola niekedy u nás pravda.

O využití MHD ako náhrady za auto pre ťažko postihnutých tu nemôže byť ani reči. Aj keď sa niektoré verejné dopravné prostriedky snažia byť bezbariérové, môžu ľahko pohorieť

na ľudskom faktore. Mám plnú stránku príbehov ľudí, čo píšú, že vodič invalidný vozík na zastávke odignoroval, ospravedlňoval sa, že má pokazenú plošinu, alebo ju jednoducho nevedel a dokonca aj odmietol obsluhovať. A to hovoríme len o tom mizivom percente vozidiel, čo vôbec tú plošinu majú. Expertmi sú naše železnice. Aj napriek tomu, že musíte diskriminačne nahlasovať týždeň-dva dopredu, že chcete využiť ich služby a kam chcete ísť, napokon to dopadne i tak kata-

strofálne. Stane sa, že pár cestujúcich prenáša vydeseného invalida medzi idúcimi vlakmi ako kus nábytku, pretože „bezbariérový“ vlak zastal na inej koľaji. Podotýkam, napriek nahláseniu vopred. Preprava hendikepovaných v poštovom alebo nákladnom vozni v zime bez kúrenia a v lete bez klimatizácie je bežné. Sťažnosti? Posielame. Výsledok? Ignorancia.

Na každú prekážku existuje „plošina“

V zahraničí som zažil to, o čom som si donedávna myslel, že nie je technicky ani možné. V mnohých vyspelých krajinách funguje hromadná doprava na báze aj akýchsi zastávkových uzlov, v ktorých sa človek (hoci na vozíku) rozhodne pre dopravný prostriedok na jednom mieste – a je jedno, či je to električka, prístavný vlak alebo autobus. Nikde som sa tam nestretol s tým, že by bola medzi zastávkou a dopravným prostriedkom nejaká bariéra. Vo vlaku v Anglicku bolo WC pre invalidov, umývadlo, lôžko (obr. 4). Pri jednej našej ceste sa raz vlak pokazil. Po hodinovom meškaní nás na prvej stanici čakal špeciálne upravený taxík, ktorý nás so sprievodom bezplatne porozvážal do cieľových staníc tak, aby sme nezmeškali ďalší spoj. Keďže my sme to mali potom už len pár kilometrov, odviezol nás až domov. Vo Švédsku bol samozrejmosťou „lodný taxík“ z lode na breh bez akýchkoľvek prekážok (obr. 5). Bezbariérové budovy s množstvom doplnkov pre slabozrakých alebo personál ovládajúci posunkovú reč boli samozrejmosťou. A keď som spomínal Švédsko, nedá mi nespomenúť zážitok, ktorý mi utkvel v pamäti počas prechádzky po lese a močariskách. Nebolo to ani tak to drevené mólo šetrne osadené v prostredí, ktoré viedlo ponad reliéf a umožňovalo aj mne plnohodnotný zážitok, ale bola to bezbariérová latrina s logom vozičkára hlboko v lese. Podobné mólo bolo tiež v rybárskej rekreačnej oblasti – samozrejme, prispôbené aj pre hendikepovaných (obr. 1), tiahnuce sa ponad jazero až do stredu s jasne čitateľnou tabuľou už od cesty. Na kolotočoch boli informačné tabule, s akým hendikepom sa na tú-ktorú atrakciu môže ísť. Na každú prekážku bolo vymyslené riešenie a bonusom boli ochotní a vyškolení

Ľudia. Stále častejšie som si dával otázku, prečo to tak nemôže byť aj u nás. V takýchto krajinách si človek ako ja nepripadá vôbec fyzicky obmedzovaný a jeho život, plány a rozvoj už nezávisí od jeho telesných limitov a môže sa bez obmedzení zamerať na sebarealizáciu.

Je neprijateľné, ak je objekt postavený v súčasnosti a napriek tomu má fatálne urbanistické prešľapy voči handikepovaným, rodičom s deťmi či seniorom. Pýtame sa, kto je za to zodpovedný. V tlači sa tiež toho popísalo veľa. Bezvýsledne.

Riešenia existujú

Viem si predstaviť, že naša spoločnosť jedného dňa dozrie a začne si všimnúť (nielen) túto problematiku a prirodzene odsudzovať tých, ktorí sú arogantní k svojmu okoliu. Pre inšpiráciu stačí iba na pár dní vycestovať do zahraničia. Do reality ma však vždy vrátia nové a nové skúsenosti, listy aj fotografie na našej stránke venujúcej sa problematike hendikepovaných. Vtedy si zas uvedomíme, že sme na Slovensku, a mnohí, najmä scestovaní sa veru za to i začínajú hanbiť.

Nie je v mojej povahe vzdávať sa, a preto som v spolupráci s Výskumným a školiacim centrom bezbariérového navrhovania, Fakultou architektúry STU v Bratislave a mojím kolegom ponúkajúcim bezbariérové riešenia začal pracovať na projekte, dovoľm si povedať, že jedinečnom – na Monitoringu bezbariérovosti. Objekty nehodnotíme, ale opisujeme ich aktuálny stav a vkladáme tieto informácie do živých databáz. Následnou filtráciou (v budú-

Obr. 7 Niektoré WC pre vozičkárov v zahraničí pripomínajú raketovú základňu.

nosti nastavením svojho vlastného profilu návštevníka stránok) dostane každý používateľ svoju jedinečnú mapu vyskladanú z priestorov, ktoré vyhovujú jeho vlastným potrebám. Toto riešenie pomôže jedincom spoločnosti so špecifickými potrebami pri slobodnom rozhodovaní, kam sa vydať, a stane sa zrkadlom pre tých, ktorí sa snažia či nesnažia byť tolerantní.

Začať treba. Od seba

Berte, prosím, tento článok ako otvorený list so žiadosťou o pomoc, aby sa už niečo zmenilo. Nech nabudúce môžem publikovať viac pozitív, napríklad zo zelenej databázy zmapovaných objektov, v ktorej sa ľudia snažia byť ľuďmi, aby sa vozičkári neborili s problémami pohybu, ktoré sú dnes zbytočné a vo svete dávno vyriešené.

Ivan Páleník je ochrancom práv vozičkárov a autorom viacerých projektov v tejto oblasti – blogov, webových stránok a fotografií. Jeho projekt www.handicap.sk je miestom na vzájomnú pomoc a komunikáciu medzi zdravými a hendikepovanými. V spolupráci s FA STU a ďalšími silnými partnermi rozbieha projekt monitorovania bezbariérovosti na stránkach www.go-ok.eu, ktorý mení pohľad na mapovanie bezbariérovosti.

Barriers, or limits in people's imagination?

If I were to conduct a survey among people consisting of one question – what movement without limits means for them – I would get a range of answers. Without hesitation a student might answer that it would be travelling to faraway countries for adventure and experiences, even with only a few cents in his pocket. Perhaps a bus driver who is a big fan of racing would say that he dreams of driving at great speeds in a top-level Formula 1 car. Other answers would be given by a nun, a writer, parachutist, diver, musician, dentist... We all have our own dreams about stepping outside our barriers and limits, and whether these are physical or spiritual barriers it's up to the individual to make it come true. For us handicapped people however the dream ends at the first step – whether we want to overcome it or not.

Obr. 8 Bez komentára, fotka hovorí sama za seba.